

ството си. Избѣгали отъ дома си, тѣ се укривали въ севернитѣ поли на Балкана, гдето имали недостѣпни, наречени хайдушки скривалища. Ала тѣ имали свои укриватели почти въ всѣко село изъ Котловината. Тѣхното име се шепнѣло изъ цѣлата околностъ. Отдѣлни юнаци, членове отъ дружината на нѣкои войводи, зиме прекарвали изъ селата като работници, говедари, свинари, овчари. Оржжието си тѣ грижливо криели и пазѣли по домоветѣ на укривателитѣ си. Юнактѣ носѣли въ мешиненъ поясъ добре запѣхнатъ пищолъ и кжсъ ножъ. Него познавали опитнитѣ хора по опнатитѣ здрави потури, по добре прилепналитѣ привързани на краката му навои, калцуни и по здравитѣ цѣрвули, навървени съ здрави ремѣци. Така „*говедарѣтъ*“ или „*свинарѣтъ*“ ходи изъ селото, стѣпва леко, прескача плетове и довари, прехвърля се въ всѣка кжща, прибира животнитѣ, взема въ кожата торба сумунъ хлѣбъ, буца сирене, па и гѣтва паница винце. Дойде ли Гергьовденъ, раззеленѣ ли се гората, говедарѣтъ неусѣтно изчезва.

Въ по-ново време най-много се чували подвизитѣ въ нашата Котловина за *Филипъ Тотю* отъ колибитѣ Гърцитѣ до Войнежа (Вжглевска община).

Филипъ Тотю, прочутъ войвода, защищава нападнатими и булки, баби и старци. Той отмжщава за всѣка злина, причинена на злочеститѣ раи отъ развратени турци или отъ грабители на добритѣ коне отъ кжщитѣ и пазаритѣ. Ограбенитѣ и оскърбенитѣ се обръщали за помощъ къмъ Филипъ Тотю и той се отзовавалъ веднага.

Роденъ въ 1830 година, той още отъ малкъ намѣрилъ хайдушкитѣ гнѣзда и постѣпилъ въ четитѣ. Презъ 1866 г. Тотю ималъ вече своя четица отъ 12 души, между които *трима търновци* и *Пенчо Присовчето*. Съ тази чета Тотю вършелъ чудеса около Търново и въ Тракия. Неговото име се произнасяло съ шепотъ между християнитѣ и съ страхъ между турцитѣ.

Уруцитѣ много пжти го хващали или обсаждали, но той майсторски се изкопчвалъ изъ ржцетѣ на заптиитѣ.

Тукъ ще разкажемъ за единъ случай, станалъ въ землището на Пчелище. Въ Елена билъ докаранъ вързанъ Филипъ Тотю поради нѣкакво обвинение. Еленската полиция повикала двама най-силни и храбри заптии — *Хаджи Хюсеинъ Бошнакъ* (потурнакъ) и *Ашикъ Ибриякъ* — предали имъ Филипа съ гривни на ржце и поржчала: „*Този хайдукъ е страшенъ, той е крилатъ и куршумъ не го лови. Даваме ви го да го откарате въ Търново, но да внимавате, ще отговаряте съ главитѣ си*“.

Гордитѣ заптии, страшно въоржжени, подкарватъ вързания Тотю напредъ, а тѣ съ коне подиръ него. Съ голѣма